

**РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ – БИТОЛА
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ – БИТОЛА**

ДОКТОРСКИ ПРОЕКТ
Студиска програма – Образовни науки

**ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА ПСИХОЛОЗИТЕ И ПЕДАГОЗИТЕ ВО
ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА КОСОВО**

Кандидат:

м-р Миранда Лушај-Шала

Ментор:

проф. д-р Билјана Граматковски

Содржина

Апстракт	Error! Bookmark not defined.
1. Вовед	4
2. Преглед на литературата/Поширок истражувачки контекст	5
2.1. Важноста на професионалната надградба на психолозите и педагозите	6
2.2. Улогата на психологот во основните училишта	6
2.3. Обврски и одговорност на училишниот психолог	6
2.4. Улогата на педагогот во основните училишта	7
2.5. Обврски и одговорност на педагозите во училиштата	7
2.6. Политики и стратегии за професионална надградба во Република Косово	8
3. Методолошки пристап кон истражувањето	8
3.1. Дефинирање на истражувањето	8
3.2. Појава на истражувањето	8
3.3. Предмет на истражувањето	9
3.4. Проблем на истражувањето	9
3.5. Вид на истражувањето	9
3.6. Хипотези во истражувањето	9
3.7. Истражувачки методи и техники	11
3.8. Истражувачки примерок	11
3.9. Методи, постапки и инструменти во истражувањето	12
4. Анализа, резултати и дискусија	12
5. Анализа на квалитативните податоци	22
6. Заклучок	27
Користена литература	29

Апстракт

Целта на трудот е да се утврди влијанието на професионалниот развој на психолозите и педагозите во основните училишта на Република Косово. Истражувањето се заснова на квантитативно и квалитативно истражување. Се спроведува анкета со учениците од шесто до деветто одделение, како и анкета со педагозите и интервјуа со психолозите и педагозите.

Примерокот во истражувањето ги опфаќа психолозите и педагозите кои работат во јавните и приватните основни училишта во неколку поголеми градови на Република Косово. Изборот на примерокот е направен со цел подобро да се претстават реалноста и предизвиците на различните нивоа во основното образование. Примерок го претставуваат лица кои играат важна улога во обликувањето на квалитетот на основното образование и ги зема предвид потребите за професионален развој, во согласност со предизвиците и барањата на образовниот контекст во Косово.

- Број на учесници: Планирано е да се вклучат 4 психолози и 4 педагози од основни училишта во Косово за да се добие сеопфатна слика, 50 наставници и 100 ученици.
- Избор на учесници: Примерокот ќе биде намерен со цел да се вклучат професионалци со различно работно искуство и од училишта со различни карактеристики (на пр., урбани и рурални училишта, јавни и приватни училишта).
- Методи за собирање податоци: Ќе се користат структурирани прашалници за собирање детални податоци за нивните перцепции, искуства и потреби за професионален развој.

Клучни зборови: **педагог, психолог, професионален развој, основно училиште.**

1. Вовед

Професионалниот развој на психолозите и педагозите во основните училишта на Република Косово е клучен аспект за подобрувањето на квалитетот на образовниот процес и општата благосостојба на учениците. Во ера на брзи социјални и образовни промени, предизвиците со кои се соочуваат учениците во раното детство бараат од овие професионалци напредни пристапи кон современите методи за психолошка и педагошка интервенција.

Професионалниот развој ги опфаќа сите активности што им помагаат на професионалците да ги подобрат своето знаење и своите вештини. Во областа на образованието, тој е суштински за подобрувањето на квалитетот на наставата и психолошко-образовните услуги. Многубројни истражувања ја нагласуваат важноста на постојаната обука и обновувањето на знаењата за соочување со новите предизвици во училишната средина (Darling-Hammond, 2017). Според она што го велат истражувачите, професионалниот развој е многу важен на секое поле бидејќи овозможува професионално отворање нови патишта за соработка со различни актери.

Образовниот систем е добар онолку колку што се добри неговите педагози, а подобрувањето на квалитетот на педагозите во сите фази од кариерата, е клучен фактор за подобрување на квалитетот на наставата (OECD, 2014). Психолозите се професионалци кои се специјализирани за проучување на менталните процеси и однесувањето на поединци користејќи научни методи за анализа и интерпретација на човековото однесување. Нивната улога е суштинска во помагањето на поединците да се справат со емоционалните и психолошките предизвици обезбедувајќи поддршка и стратегии за управување со стресот, анксиозноста и другите емоционални нарушувања. Овие аспекти се особено важни во контекст на кризи, како што е пандемијата КОВИД-19, при што психолозите одиграа клучна улога во управувањето со пандемскиот стрес и одржувањето на емоционалната благосостојба на поединците (Kafia & Ibrahim, 2021). Професионалниот развој на педагозите е важен во секоја фаза, независно од обуките што тие ги посетуваат повремено. Педагозите сами немаат доволно формално образование за да се справат со сите предизвици во текот на практичната работа во наставниот процес. Затоа, можеме да кажеме дека еден од механизмите што директно влијае врз подобрувањето и подигнувањето на квалитетот на наставата и учењето е постојаниот професионален развој на педагозите. Според Marcuccio (2015), постојаното образование на педагозите носи потребни придобивки во квалитетот на наставата и придонесува за развој на компетенции за носење посложени одлуки. Врз основа на ова, можеме да заклучиме дека професионалниот развој е неопходен бидејќи води до подобрување на работата на педагозите, а, со тоа, и до подобрување на успехот на учениците и зголемување на квалитетот на целиот образовен систем. Кога луѓето го користат терминот „професионален развој“, обично мислат на формален процес, како конференција, семинар или работилница, соработничко учење меѓу членовите на работниот тим или курс на факултет или универзитет. Сепак, професионалниот развој може да се случи и во неформални контексти, како дискусии меѓу колеги, независно читање и истражување, набљудување на работата на колега или учење од соработник (Mizell, 2010).

2. Преглед на литературата/Поширок истражувачки контекст

Професионалниот развој на педагозите и психолозите е суштински фактор за подобрување на образованието и емоционалната поддршка на учениците. Според Li (2016), постојаниот професионален развој е можност за професионалците да ги подобрат своите вештини и да ја подобрат својата пракса на работното место. Овој развој може да вклучува специјализирани обуки, учество на семинари и учење од меѓународна практика. Ова е особено важно за психолозите и педагозите бидејќи тие се вклучени во справување со различните потреби на учениците, што вклучува емоционална поддршка, психолошки надзор и насочување во процесите на учење.

Еден од главните аспекти на професионалниот развој е потребата од подобрување на компетенциите на професионалците, преку постојана обука. Според едно истражување, професионалниот развој игра важна улога во подобрувањето на вештините на наставниците за исполнување на барањата на современиот образовен систем (Dung & et al, 2020). Ова важи и за психолозите и педагозите, кои мора да бидат подготвени да се справат со различни прашања поврзани со менталното здравје и благосостојбата на учениците. Таквиот пристап помага да се зголеми квалитетот на услугите што ги обезбедуваат и да се подобрат резултатите на учениците (Nguyen, 2018). Дополнително, важно е психолозите и педагозите да се вклучат во практични обуки кои го поддржуваат нивниот професионален развој. Овие обуки обезбедуваат можности за споделување искуства и идеи помагајќи да се создаде култура на постојано учење (Sayer, 2013). Истражувањата покажуваат дека таквата поддршка е суштинска за трансформирањето на професионалниот идентитет на поединците и за развивање на вештините потребни за соочување со нови предизвици во нивните области (Sayer, 2013).

Во Косово, професионалниот развој на педагозите и психолозите е поддржан од различни образовни политики, но сè уште има простор за подобрување. Според извештајот на Министерството за образование, наука и технологија (MASHT, 2020), еден од најголемите предизвици е недостигот на специјализирани програми за обука на училишни психолози. Во текот на 2019 година, само 15 % од училишните психолози биле учесници во напредна обука, што укажува на голема потреба од поголемо вложување во оваа насока.

Професионалниот развој на психолозите и педагозите во основните училишта во Косово е приоритет што бара постојана посветеност и одржливи инвестиции. Од анализата на литературата, се гледа дека главните предизвици се недостигот на можности за специјализирана обука, потребата за подобрување на работните услови и напорите за изградба на посилен систем за поддршка на професионалците во областа на образованието, педагогијата и психологијата.

За подобрување на професионалниот развој на овие професионалци, се препорачува МЕШТ (Министерството за образование) да развие напредни програми за обука и да поддржи создавање можности за менторство и професионална пракса. Исто така, посилената соработка со универзитетите и меѓународните организации може да придонесе за

унапредување на вештините и знаењата на психолозите и педагозите во училиштата во Косово.

2.1. Важноста на професионалната надградба на психолозите и педагозите

Потребата за професионална надградба на психолозите и педагозите во основните училишта е тема која привлечла големо внимание во научната литература и која ја нагласува важноста на постојаното подобрување на вештините и знаењето на овие професионалци. Професионалната надградба е клучна за психолозите и педагозите да бидат подготвени да се соочат со различните предизвици поврзани со наставата и обезбедувањето емоционална поддршка на учениците (Morina, Ibr̄i & Kovač, 2022). Според истражувањата, професионалната надградба помага во подобрувањето на наставната практика и обезбедува можности за учење од искуствата на колегите (Morina, Ibr̄i & Kovač, 2022). Ова е особено важно во контекстот на основното образование, каде што децата развиваат важни социјални и емоционални вештини.

Друг важен аспект на професионалната надградба е подобрувањето на вештините за работа со ученици со посебни потреби. Според Душку (Dushki, 2023), психолозите и педагозите мора да бидат обучени да ги препознаат и да управуваат со потребите на овие ученици и да обезбедат персонализирана поддршка која помага во подобрувањето на нивниот академски успех. Ова бара постојана посветеност на учењето и примена на најдобрите примери од практиката во полето на психологијата и педагогијата.

2.2. Улогата на психологот во основните училишта

Улогата на психологот во основните училишта е многустрана и критична за вкупниот развој и доброто одржување на учениците. Има голем број истражувања за различните функции кои ги извршуваат училишните психолози вклучувајќи поддршка за менталното здравје, академски интервенции и соработка со педагозите и семејствата. Вклучувањето на психолошките принципи во образовната средина не само што ја подобрува наставата туку, исто така, создава поддржувачка атмосфера која поттикнува емоционален и социјален развој.

Една од главните улоги на училишните психолози е обезбедување поддршка за менталното здравје на учениците. Истражувањата покажуваат дека училишните психолози се од суштинско значење за препознавање и решавање на проблемите со менталното здравје кај учениците во основните училишта, особено во контекст на растечките академски притисоци и општествените очекувања (Wang et al., 2024).

2.3. Обврски и одговорност на училишниот психолог

Обврските и одговорноста на училишните психолози се од суштинско значење за создавање поддржувачка образовна средина која ги поттикнува менталното здравје и академскиот успех на учениците. Главна одговорност на училишните психолози е препознавање на академските и емоционалните потреби на учениците. Тие играат клучна улога во оценувањето на учениците со посебни образовни потреби, во согласност со со Законот за образование на лица со попреченост (IDEA) (Glang, McCart, Moore & Davies,

2017). Ова вклучува не само стандардизирано тестирање туку и набљудување и консултации со психолозите и родителите за собирање сеопфатни информации за функционирањето на учениците (Eklund et al., 2019). Истражувањата покажуваат дека ефективната практика на проценување е витална за развој на соодветните интервенции приспособени кон индивидуалните потреби на учениците (Eklund et al., 2019; Splett et al., 2013). Понатаму, училишните психолози сè повеќе се справуваат со различните ученици вклучувајќи ги и оние со посебни потреби, што ја нагласува важноста на специјализираната обука во овие области (Davies & Ray, 2014).

2.4. Улогата на педагогот во основните училишта

Педагозите играат клучна улога во поддршката на сеопфатниот развој на учениците во основните училишта (Schoone, 2020). Тие обезбедуваат грижа, водство и емоционална поддршка на учениците, што може да помогне во ублажувањето на растечките притисоци од оптоварувањето (Schoone, 2020). Педагозите треба да бидат активни во своето професионално развивање вклучувајќи учење од колегите и вклучување во соработка (Medveckis, 2016).

Педагозите се одговорни за создавање интерактивна и демократска образовна средина која ги промовира учеството на учениците и развојот на граѓанската компетентност (Hallgren & Österlind, 2019). Тие користат методи за „активно учење“, како што се преземањето улоги и дебатите за да ги вклучат учениците (Hallgren & Österlind, 2019). Ефикасното применување на дигиталната педагогија од педагогот зависи од фактори како што се лесното користење, организациската поддршка и прифатливоста на алатките за електронско учење од учениците (Rysbek et al., 2022).

2.5 Обврски и одговорност на педагозите во училиштата

Педагозите играат клучна улога во процесот на учење и настава и имаат различна одговорност (Riyanto & Sayer, 2022).

а) Педагозите се одговорни за планирање, изведување и оценување на ефективната настава за да го олеснат учењето на учениците (Riyanto & Sayer, 2022; Azis, 2024). Ова вклучува совладување на знаењето од предметот, користење соодветни методи во наставата и оценување на напредокот на учениците (Azis, 2024).

б) Педагозите се задолжени да го поддржат сеопфатниот развој на учениците вклучувајќи ги нивните социјални, емоционални, интелектуални и морални способности (Riyanto & Sayer, 2022; Gholami & Tirri, 2012). Ова вклучува внимание кон личните и меѓусебните потреби на учениците (Gholami & Tirri, 2012).

в) Педагозите се одговорни за одржување позитивна и продуктивна училница, за управување со однесувањето на учениците и за создавање заедничка атмосфера во одделението (Riyanto & Sayer, 2022).

2.6. Политики и стратегии за професионална надградба во Република Косово

Политиките и стратегиите за професионална надградба во Република Косово поминаа низ значајни трансформации, особено во контекстот на образовната реформа и вклучувањето на европските стандарди. Клучен аспект на овие развојни процеси е воведувањето менторски програми кои имаат за цел подобрување на компетенциите на педагозите и психолозите. Vula et al. (2017) ги истакнуваат потенцијалот и предизвиците од практикувањето на менторството во училиштата во Косово забележувајќи дека менторството е релативно нов концепт за многу педагози и психолози, што го отежнува неговото практикување во различни образовни средини. Оваа варијабилност во практиката на менторство ја нагласува потребата од приспособени пристапи кои ќе ги земат предвид уникатните контексти на различни училишта. Понатаму, преминот кон програми за образование на наставници засновани на компетенции е клучен за преобликување на образовната сцена во Косово. Kasaniku (2024) дискутира за важноста на усогласувањето на образованието на наставниците со европските иницијативи и нагласува дека дизајнот и изведбата на квалитетни програми мора да ги одразуваат локалните образовни контексти и имплицитното знаење на засегнатите страни во обуката на наставниците. Оваа усогласеност е клучна за создавање на попродуктивна образовна средина која ќе ги задоволи и локалните потреби и меѓународните стандарди.

Политиките и стратегиите за професионален развој на психолозите и педагозите во Косово треба да бидат ориентирани кон различните потреби на професионалците и да обезбедуваат поддршка и ресурси неопходни за зголемување на квалитетот на образованието и психолошките услуги. Зилфиу (Zylfiu, 2024) ја нагласува важноста од развивање лидерски капацитети во училиштата и од обезбедување вредни информации за МЕШТ и институциите за поддршка. Оваа поддршка е од суштинско значење за психолозите и едукаторите да имаат пристап до ресурсите и можностите неопходни за нивниот професионален развој. Во продолжение, Мехмети (Mehmeti, 2024) ги анализира трендовите во професионалниот развој на наставниците во Косово и ги нагласува важноста од лиценцирањето и евалуацијата на работата. Овие мерки се неопходни за професионалците да се подготвени за новите предизвици кои се појавуваат во областа на образованието, педагогијата и психологијата. Исто така, Мехмети посочува дека е неопходно да се размислува за развој на програми и наставни програми за да се обезбеди одржливо поврзување со потребните компетенции за педагозите и психолозите.

3. Методолошки пристап кон истражувањето

3.1. Дефинирање на истражувањето

Овој труд има за цел да го утврди влијанието на професионалниот развој на педагозите и психолозите врз квалитетот на образовниот процес во основното образование во Република Косово.

3.2. Појава на истражувањето

Професионалниот развој на педагозите и психолозите е клучен за подобрување на функционалноста на училиштата. Училиштата со добро обучени педагози и психолози

може да обезбедат подобра поддршка за учениците, со што се подобрува нивната општа благосостојба и академскиот успех.

3.3. Предмет на истражувањето

Предмет на истражувањето е да се испита и анализира влијанието професионалниот развој на педагозите и психолозите врз зголемувањето на квалитетот на образовниот процес во основното образование во Република Косово.

3.4. Проблем на истражувањето

Претходните истражувања во оваа област укажуваат дека професионалниот развој на педагозите и психолозите има значително влијание врз развојот на училиштата и постигнувањата на учениците. Со оглед на тенденцијата за рано отстапување кај учениците, присуството на педагозите и психолозите во училиштата е неопходно. Нивниот професионален развој директно придонесува за изградба на нивните капацитетите и ја подобрува нивната способност за справување со предизвиците во образовното опкружување. Неопходно е да се размислува за развој на професионални програми поврзани со потребните компетенции за наставниците, што е навистина сложен процес.

3.5. Вид на истражувањето

Ова истражување ќе се спроведе со комбиниран методолошки пристап комбинирајќи квантитативна и квалитативна парадигма. Собирањето податоци ќе се реализира преку анкети и интервјуа, а анализата на податоците ќе се врши со помош на софтвер SPSS. Истражувањето ќе се насочи кон разбирање на потребите за професионален развој на педагозите и психолозите, оценување на вештините и знаењата што се најпотребни за да се одговора барањата на учениците, разгледување на тековната практика за професионален развој и препознавање на факторите кои го подобруваат образовниот исход.

3.6. Хипотези во истражувањето

Главната хипотеза на ова истражување е:

Професионалниот развој на психолозите и педагозите влијае врз квалитетот на образовниот процес во основното образование.

Помошните хипотези се:

- **H1:** Професионалната обука за нови стратегии за интервенција им овозможува на психолозите и педагозите поефикасно да одговараат на различните потреби на учениците, што доведува до поголема ангажираност на учениците и намалување на деструктивното однесување.
- **H2:** Професионалниот развој поттикнува подобра соработка меѓу психолозите, педагозите и наставниците промовирајќи поинтегриран пристап кон поддршката на учениците и подобрување на севкупната училишна средина.
- **H3:** Кога психолозите и педагозите учествуваат во професионален развој, тие се подобро опремени за да ја поддржат менталната благосостојба на учениците, што е во корелација со поголемиот академски успех и задоволството на учениците.

Цел на истражувањето: Целта на ова истражување е да се препознаат методите и стратегиите за професионален развој на психолозите и педагозите во основните училишта во Република Косово и нивното влијание врз квалитетот на образовниот процес.

Истражувачки задачи: Истражувачките задачи во ова истражување се:

1. Да се утврди како професионалниот развој на педагозите и психолозите влијае врз подобрувањето на нивните работни задачи, а, со тоа, и на квалитетот на образовниот процес.

2. Да се добијат сознанија за тоа како психолозите и педагозите поефикасно ќе одговорат на различните потреби на учениците и ќе го намалат нивното деструктивно однесување, преку професионалните обуки за нови стратегии за интервенција.

3. Да се истражи поинтегрираниот пристап кон поддршката на учениците и подобрувањето на училишната средина од педагозите и психолозите, под влијание на нивниот професионален развој.

4. Да се утврди поддршката на менталната благосостојба, а, со тоа, и поголемиот академски успех на учениците под влијание на професионалниот развој на психолозите и педагозите.

5. Да се извлечат заклучоци, врз основа на резултатите од истражувањето и да се дадат конкретни препораки за професионалниот развој на психолозите и педагозите.

Оправданост на истражувањето: Ова истражување е оправдано во контекст на обезбедување најдобри услови и можности за професионален развој на психолозите и педагозите. Истражувањето за професионалниот развој на психолозите и педагозите во основните училишта на Република Косово е важно затоа што интервенцијата, обезбедувањето можности и препознавањето на методите и стратегиите за професионален развој носат најдобри резултати во раководењето и работењето на училиштето и во подобрувањето на квалитетот на образовниот процес.

Варијабли во истражувањето:

Независни варијабли:

- Работното искуство на психолозите и педагозите – Влијанието на професионалното искуство врз подобрувањето на вештините и примената на нови образовни стратегии.

- Професионалниот развој – Разлики во професионалниот развој меѓу педагозите и психолозите кои работат во основните училишта.

- Достапноста на ресурси и опрема – Колку добро училиштата се опремени со ресурси за обука, технологија и други алатки кои поддржуваат професионален развој.

- Стручните обуки – Евалуација на квалификациите и подготовка на психолозите и педагозите за соочување со современите предизвици во наставата и советувањето.

- Практична работна поддршка – Ги мери начините на кои програмите за обука и развој им помагаат на професионалците да го применат теоретското знаење во својата секојдневна пракса.

Зависни променливи:

- Развој на професионални компетенции – Го мери подобрувањето на вештините на педагозите и психолозите во наставата, советувањето и управувањето.
- Интерес за постојан професионален развој – Ги мери посветеноста и подготвеноста на професионалците да учествуваат во програмите за обука и развој.
- Подобрување на квалитетот на наставата и советувањето – Анализа на влијанието на професионалниот развој врз практичната работа на педагозите и психолозите во училиштата.
- Мотивација за примена на нови методи – Ја мери подготвеноста на професионалците да користат нови методи и современа технологија во образовниот и психолошкиот процес.

3.7. Истражувачки методи и техники

За да се постигнат точни резултати, ова истражување ќе користи комбинација од квантитативни и квалитативни методи вклучувајќи статистички и аналитички техники. Податоците ќе се собираат преку анкети и интервјуа, а резултатите ќе се анализираат со програмата SPSS.

3.8. Истражувачки примерок

Примерокот за ова истражување ќе ги вклучи педагозите и психолозите кои работат во основните училишта во Република Косово. Истражувањето ќе опфати 4 училишта, со 4 психолози и 4 педагози, што дава вкупно 8 учесници. Дополнително, 100 ученици од 6. до 9. одделение (25 по училиште) и 100 наставници ќе учествуваат во истражувањето. Овој примерок е соодветен за да се обезбеди сеопфатно разбирање на потребите и влијанието од професионалниот развој на педагозите и психолозите во училиштата.

Број на училишта што учествуваат во истражувањето	Број на наставници што учествуваат во истражувањето	Број на педагози	Број на психолози	Број на ученици што учествуваат во истражувањето
4	50	4	4	100

Табела бр.1: Истражувачки примерок

Ред. бр.	Училиште
1.	„Мехмет Ѓевори“
2.	„Михаил Грамено“
3.	„Лидја е Призренит“
4.	„8 Марси“

Табела бр. 2: Основните училишта вклучени во примерокот

3.9. Методи, постапки и инструменти во истражувањето

За тестирање на хипотезите, прашалниците беа спроведени во различни основни училишта во Република Косово. Прашалниците за наставниците и учениците содржат затворени прашања/тврдења поврзани со професионалниот развој на педагозите и психолозите, нивното влијание врз учениците и помошта што ја обезбедуваат. Интервјуата за педагозите и психолозите содржат отворени прашања, а тие ги изразуваат своите мислења за поставените прашања.

Статистичка анализа на податоците:

Податоците од прашалниците беа анализирани со статистички софтвер и SPSS. Резултатите од истражувањето ќе бидат документирани во научни извештаи и статии, кои ќе овозможат споделување на заклучоците и препораките со образовната заедница во Република Косово.

4. Анализа, резултати и дискусија

Подолу се прикажани резултатите од прашалникот испратен до наставниците.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	5	5 %
2 (Не се согласувам)	10	10 %
3 (Неодлучен/на)	20	20 %
4 (Се согласувам)	30	30 %
5 (Потполно се согласувам)	35	35 %
Вкупно	100	100 %

Табела 1: Психолозите и педагозите во моето училиште обезбедуваат доволна поддршка за учениците

Коментар: Повеќето учесници (30 % се согласуваат и 35 % целосно се согласуваат) веруваат дека психолозите и педагозите обезбедуваат доволна поддршка за учениците. Сепак, значителен дел од испитаниците (20 %) се неутрални, а 15 % не се согласуваат, што може да укаже на тоа дека ресурсите и поддршката се разликуваат меѓу училиштата.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	3	3 %
2 (Не се согласувам)	7	7 %
3 (Неодлучен/на)	20	20 %
4 (Се согласувам)	35	35 %
5 (Потполно се согласувам)	35	35 %
Вкупно	100	100 %

Табела 2: Професионалниот развој на психолозите и педагозите е важен за подобрување на услугите што ги обезбедуваат во училиштата

Коментар: Поголемиот дел од испитаниците (70 %) се согласуваат или целосно се согласуваат за важноста на професионалниот развој на психолозите и педагозите. Сепак, мал дел (10 %) или не се согласуваат или се неутрални за неговата потреба.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	6	6 %
2 (Не се согласувам)	15	15 %
3 (Неодлучен/на)	22	22 %
4 (Се согласувам)	32	32 %
5 (Потполно се согласувам)	25	25 %
Вкупно	100	100 %

Табела 3: Мислам дека психолозите и педагозите се доволно обучени за да ги задоволат потребите на учениците во моето училиште

Коментар: Иако значителен дел од испитаниците (57 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека педагозите и психолозите се доволно обучени, значителен број (21 %) не се согласуваат или се неодлучни, што, можеби, укажува на различни нивоа на обука во различни училишта.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	8	8 %
2 (Не се согласувам)	15	15 %

3 (Неодлучен/на)	18	18 %
4 (Се согласувам)	35	35 %
5 (Потполно се согласувам)	24	24 %
Вкупно	100	100 %

Табела 4: Моето училиште нуди доволно можности за развој на професионалните вештини на психолозите и педагозите

Коментар: Иако многу испитаници се согласуваат (35 %) или потполно се согласуваат (24 %) дека нивните училишта нудат доволно можности за професионален развој, значителен дел (23 %) или не се согласуваат или се неодлучни, што укажува на неусогласеност во пристапот до обука.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	4	4 %
2 (Не се согласувам)	8	8 %
3 (Неодлучен/на)	10	10 %
4 (Се согласувам)	38	38 %
5 (Потполно се согласувам)	40	40 %
Вкупно	100	100 %

Табела 5: Треба да се зголемат можностите за обука и професионален развој на психолозите и педагозите

Коментар: Големо мнозинство (78 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека се потребни повеќе можности за обука и професионален развој, што укажува дека постојните понуди се недоволни.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	10	10 %
2 (Не се согласувам)	15	15 %
3 (Неодлучен/на)	25	25 %
4 (Се согласувам)	30	30 %
5 (Потполно се согласувам)	20	20 %
Вкупно	100	100 %

Табела 6: Сум соработувал/а со психолози и педагози за да помогнам на ученици со емоционални или социјални тешкотии

Коментар: Иако значителен дел (50 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека имаат соработувано со психолози и педагози, многу испитаници (40 %) или не се одлучни или немаат учествувано во таква соработка, што укажува на недостиг од вклученост или можности во некои училишта.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	5	5 %
2 (Не се согласувам)	10	10 %
3 (Неодлучен/на)	20	20 %
4 (Се согласувам)	35	35 %
5 (Потполно се согласувам)	30	30 %
Вкупно	100	100 %

Табела 7: Психолозите и педагозите имаат позитивно влијание врз подобрување на училишната клима и меѓучовечките односи

Коментар: Повеќето испитаници (65 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите позитивно влијаат врз училишната клима. Сепак, останатите (15 %) или не се согласуваат или се неодлучни, што укажува дека нивното влијание не се перципира еднакво во сите училишта.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	6	6 %
2 (Не се согласувам)	10	10 %
3 (Неодлучен/на)	25	25 %
4 (Се согласувам)	35	35 %
5 (Потполно се согласувам)	24	24 %
Вкупно	100	100 %

Табела 8: Во случај на тешкотии кај учениците, психолозите и педагозите ја обезбедуваат потребната помош и се лесно достапни за консултација

Коментар: Поголемиот број од учесниците (59 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите ја обезбедуваат потребната помош кога учениците се соочуваат со тешкотии. Сепак, 16 % не се согласуваат или се неодлучни, што укажува на простор за подобрување на пристапноста и поддршката во некои училишта.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	5	5 %
2 (Не се согласувам)	15	15 %
3 (Неодлучен/на)	20	20 %
4 (Се согласувам)	40	40 %
5 (Потполно се согласувам)	20	20 %
Вкупно	100	100 %

Табела 9: Услугите кои ги обезбедуваат психолозите и педагозите се доволни за задоволување на потребите за ментално здравје на учениците

Коментар: 40 % од испитаниците се согласуваат дека понудените услуги се доволни за потребите за ментално здравје на учениците, а 20 % потполно се согласуваат. Сепак, значителни 20 % се неодлучни, што може да укаже на несигурност или варијации во квалитетот на услугите.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	3	3 %
2 (Не се согласувам)	7	7 %
3 (Неодлучен/на)	18	18 %
4 (Се согласувам)	38	38 %
5 (Потполно се согласувам)	34	34 %
Вкупно	100	100 %

Табела 10: Понатамошниот развој на професионалните вештини на психолозите и педагозите е од суштинско значење за подобрување на услугите кои ги нудат

Коментар: 72 % од испитаниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека понатамошниот развој на професионалните вештини е неопходен, што укажува на силна побарувачка за дополнителна обука и можности за раст на психолозите и педагозите.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	4	4 %
2 (Не се согласувам)	6	6 %
3 (Неодлучен/на)	10	10 %

4 (Се согласувам)	40	40 %
5 (Потполно се согласувам)	40	40 %
Вкупно	100	100 %

Табела 11: Искусноста и обуката на психолозите и педагозите директно влијаат врз подобра поддршка на учениците

Коментар: 80 % од испитаниците сметаат дека искуството и обуката на психолозите и педагозите директно придонесуваат за подобра поддршка на учениците нагласувајќи ја важноста на професионалните квалификации за ефикасни услуги.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	7	7 %
2 (Не се согласувам)	13	13 %
3 (Неодлучен/на)	20	20 %
4 (Се согласувам)	35	35 %
5 (Потполно се согласувам)	25	25 %
Вкупно	100	100 %

Табела 12: Психолозите и педагозите се подготвени да се справат со проблемите поврзани со менталното здравје на учениците

Коментар: Иако 60 % од учесниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите се подготвени да се справат со проблемите поврзани со менталното здравје, 20 % се неодлучни или не се согласуваат, што укажува на можен недостиг од обука и подготовка.

Анкета на учениците – Статистички податоци:

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	2	2 %
2 (Не се согласувам)	5	5 %
3 (Неодлучен/на)	10	10 %
4 (Се согласувам)	40	40 %
5 (Потполно се согласувам)	43	43 %
Вкупно	100	100 %

Табела 13: Психолозите и педагозите се корисни за мојот личен развој

Коментар: Поголемиот дел од испитаниците (83 %) се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите играат значајна улога во нивниот личен развој, што укажува на позитивна перцепција за нивната поддршка.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	5	5%
2 (Не се согласувам)	10	10%
3 (Неодлучен/на)	25	25%
4 (Се согласувам)	35	35%
5 (Потполно се согласувам)	25	25%
Вкупно	100	100%

Табела 14: Ја имам потребната помош од психологот и педагогот во случаи кога имам лични или емоционални проблеми

Коментар: Иако 60 % од испитаниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека добиваат потребна помош за лични или емоционални проблеми, значителен дел (25 %) се неодлучни или не се согласуваат, што укажува на одредени недостатоци во достапноста на поддршката.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	6	6 %
2 (Не се согласувам)	14	14 %
3 (Неодлучен/на)	24	24 %
4 (Се согласувам)	30	30 %
5 (Потполно се согласувам)	26	26 %
Вкупно	100	100 %

Табела 15: Услугите на психолозите и педагозите се доволни за потребите на учениците во моето училиште

Коментар: 60 % од учесниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека услугите што ги нудат психолозите и педагозите се доволни. 24 % остануваат неодлучни, а 20 % не се согласуваат, што укажува на можни области за подобрување на достапните услуги.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	4	4 %
2 (Не се согласувам)	6	6 %
3 (Неодлучен/на)	14	14 %
4 (Се согласувам)	40	40 %
5 (Потполно се согласувам)	36	36 %
Вкупно	100	100 %

Табела 16: Психолозите и педагозите развиваат корисни активности за подобрување на меѓучовечките односи кај учениците

Коментар: 76 % од учесниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите создаваат корисни активности за подобрување на меѓучовечките односи, а мал дел (10 %) не се согласуваат или се неодлучни.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	3	3 %
2 (Не се согласувам)	7	7 %
3 (Неодлучен/на)	16	16 %
4 (Се согласувам)	42	42 %
5 (Потполно се согласувам)	32	32 %
Вкупно	100	100 %

Табела 17: Дали педагозите и психолозите обезбедуваат доволна поддршка кога имаме тешкотии со учењето?

Коментар: 74% од испитаниците сметаат дека педагозите и психолозите обезбедуваат доволна поддршка за тешкотии со учењето, 16 % се неодлучни, а 10 % не се согласуваат, што укажува дека има простор за подобрување на целната поддршка.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	6	6 %
2 (Не се согласувам)	8	8 %
3 (Неодлучен/на)	15	15 %
4 (Се согласувам)	43	43 %
5 (Потполно се согласувам)	28	28 %
Вкупно	100	100 %

Табела 18: Задоволен/а сум од начинот на кој педагозите и психолозите во моето училиште се обучени за да дадат помош

Коментар: 71 % од учесниците изразуваат задоволство од обуката на педагозите и психолозите, 15 % остануваат неодлучни, а 14 % не се согласуваат, што укажува на можни недостатоци во процесот на обука кои бараат внимание.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	1	1 %
2 (Не се согласувам)	4	4 %
3 (Неодлучен/на)	18	18 %
4 (Се согласувам)	50	50 %
5 (Потполно се согласувам)	27	27 %
Вкупно	100	100 %

Табела 19: Сметам дека педагозите и психолозите треба да имаат повеќе можности за професионален развој

Коментар: 77 % од учесниците сметаат дека педагозите и психолозите треба да имаат повеќе можности за професионален развој истакнувајќи ја потребата од понатамошен раст и можности за учење во оваа област.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	5	5 %
2 (Не се согласувам)	10	10 %
3 (Неодлучен/на)	25	25 %
4 (Се согласувам)	40	40 %
5 (Потполно се согласувам)	20	20 %
Вкупно	100	100 %

Табела 20: Услугите на психологот и педагогот се видливи и лесно достапни за секој ученик

Коментар: 60 % од испитаниците сметаат дека услугите на психологот и педагогот се видливи и лесно достапни за сите ученици, а 25 % се неодлучни, што укажува на варијации во пристапот меѓу различните училишта.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	3	3 %
2 (Не се согласувам)	7	7 %
3 (Неодлучен/на)	15	15 %
4 (Се согласувам)	43	43 %
5 (Потполно се согласувам)	32	32 %
Вкупно	100	100 %

Табела 21: Психолозите и педагозите се информирани и подготвени да работата на проблемите со менталното здравје на учениците

Коментар: 75 % од учесниците се согласуваат или потполно се согласуваат дека психолозите и педагозите се добро информирани и подготвени да се справат со проблемите со менталното здравје на учениците, што одразува доверба во нивната подготвеност да ги поддржат учениците во оваа област.

Одговор	Фреквенција (Број на учесници)	Процент (%)
1 (Потполно не се согласувам)	2	2 %
2 (Не се согласувам)	5	5 %
3 (Неодлучен/на)	10	10 %
4 (Се согласувам)	45	45 %
5 (Потполно се согласувам)	38	38 %
Вкупно	100	100 %

Табела 22: Подобрување на услугите од психолозите и педагозите би влијаело позитивно на мојот развој како ученик

Коментар: 83 % од испитаниците веруваат дека подобрувањата во услугите што ги обезбедуваат психолозите и педагозите би имале позитивно влијание врз нивниот развој како ученици, што укажува на силна поддршка за унапредување на овие услуги.

5. Анализа на квалитативните податоци

Квалитативните податоци се собрани со помош на интервјуа со 4 психолози и 4 педагози. За да се анализираат квалитативните податоци, се земаат предвид истражувачките прашања, дефиницијата на поимите и нивната операционализација. Врз основа на резултатите добиени преку интервјуата, беше направена квалитативна анализа на податоците, односно на одговорите поврзани со отворените прашања поставени на психолозите и педагозите.

1. Како ја оценувате улогата на психологот во Вашето училиште?

Од 4 психолози, добивме различни мислења, но она што треба да се истакне е дека повеќето психолози ја оценуваат својата улога како извонредна и суштинска за благосостојбата на учениците. Тие истакнуваат дека психолозите обезбедуваат важна емоционална и социјална поддршка на учениците помагајќи им да се справат со предизвиците во училиштето и личниот живот. Некои психолози изразија загриженост за потенцијалните ограничувања поврзани со ресурсите и можностите за обезбедување подлабока поддршка за учениците. Исто така, загрижува недостигот на персонал или време за да се задоволат потребите на сите ученици.

2. Кои се некои од главните предизвици со кои се соочуваат психолозите во својата секојдневна работа?

Предизвиците на психолозите во нивната секојдневна работа се:

1. Недостиг на доволно ресурси и персонал за да се задоволат потребите на сите ученици.
2. Ограничено време за обезбедување индивидуална поддршка на секој ученик.
3. Тешка соработка со некои родители или педагози кои не се секогаш подготвени да се вклучат.

3. Според Ваше мислење, кои нови вештини и знаења треба да развијат психолозите за подобро да им помогнат на учениците да се справат со емоционалните и социјалните предизвици?

На ова прашање, психолозите ги дадоа следните одговори: Психолозите треба да развијат напредни вештини за управување со сложени емоционални и социјални прашања, како што се анксиозноста, депресијата и другите тешкотии кои се јавуваат за време на школувањето. Тие треба да го продлабочат своето знаење за современите методи и терапии за лекување на проблеми, како што се малтретирање, трауми и проблеми со однесувањето, како и да стекнат вештини за користење на новата технологија и алатките во помагањето на учениците.

4. Како мислите дека поддршката и соработката помеѓу психолозите и педагозите може да се подобри за да се создаде поздраво и поподржувачко окружување за учениците?

На ова прашање, психолозите изнесоа неколку размислувања и предлози за поддршка и соработка помеѓу колегите педагози и психолози. Тие се изјаснија дека поддршката и соработката меѓу психолозите и педагозите може да се подобри преку создавање редовни и отворени комуникациски платформи. Ова може да се постигне преку редовни состаноци на кои ќе се дискутираат важни прашања за учениците, како и преку охрабрување на меѓусебна помош.

5. Какви видови обука и можности за професионален развој се најпотребни за психолозите за подобро да бидат подготвени да ги решаваат различните потреби на учениците?

Повторно, психолозите изјавија дека постојаната обука е клучна за да бидат подобро подготвени да ги решаваат различните потреби на учениците. Тие можат да имаат потреба од обука која вклучува управување со стрес и анксиозност, интервенција во кризни ситуации, како и обука за користење на нови комуникациски и терапевтски методи за различни групи ученици. Обуките за користење на технологијата и за приспособување кон новата образовна практика, исто така, се важни за да се обезбеди поддршка за учениците во средината што постојано се менува. Овие можности за обука се суштински за унапредување на услугите што ги обезбедуваат психолозите и за задоволување на различните потреби на учениците.

6. Како го перципирате влијанието на професионалниот развој на психолозите на емоционалната и академската благосостојба на учениците? Можете ли да дадете конкретни примери од Вашето искуство?

Психолозите изјавија дека имаат различни примери во кои влијаеле на емоционалната и академската благосостојба на учениците, така што нивните сумирани одговори се следни: Професионалниот развој на психолозите има значително влијание на емоционалната и академската благосостојба на учениците. Кога психолозите се опремени со нови вештини и знаења, тие можат да обезбедат поефективна поддршка, како преку техники за управување со стресот така и преку емоционална поддршка за време на тешки периоди, како што се промените во училиштето или притисоците предизвикани од испитите. На пример, психологот кој добил обука за управување со конфликти во училиштето може да им помогне на учениците да развијат вештини за решавање конфликти и да одржат постабилна емоционална благосостојба. Овој позитивен ефект се одразува на зголемените академски постигнувања и личниот развој на учениците.

7. Како училиштето во кое работите се грижи за професионалниот развој на психолозите?

На ова прашање, добивме неколку мислења од психолозите бидејќи сите не се согласуваат дека училиштето нуди поддршка во организирањето состаноци и можности за соработка со други актери. Овие мислења беа претежно од психолозите кои работат во

државните училишта, а тие кои работат во приватни училишта имаат поинакво мислење бидејќи за нив училиштето во кое работат создало бројни можности за професионален развој на психолозите. Ова вклучува организирање обуки, семинари и можности за учество на конференции кои се насочени кон актуелни теми и потреби во училишната психологија.

8. Зошто постојаниот професионален развој е предуслов за Вашиот личен професионален развој?

На ова прашање, психолозите одговорија дека постојаниот професионален развој е суштински предуслов за нивниот личен професионален развој бидејќи им овозможува да ги подобрат своите вештини и да го зголемаат нивото на услугите што ги обезбедуваат.

„Во училишната психологија, каде што потребите на учениците се различни и можат да се развиваат со текот на времето, важно е да се биде запознаен со новите методи и да се применува напредна практика. Професионалниот развој исто така ми помага да останам мотивиран и ангажиран во мојата професија, давајќи ми повеќе можности да се соочам со предизвиците кои можат да се појават додека работам со учениците.“

9. Зошто учествувате на бесплатни обуки, семинари и работилници и како овие можности придонесуваат за збогатување на мојот професионален развој?

„Учеството на бесплатни обуки, семинари и работилници е многу вредна можност за мојот професионален развој. Овие можности обезбедуваат пристап до ново знаење и техники кои може да бидат корисни во мојата секојдневна работа. Тие исто така создаваат можност за размена на искуства и идеи со други психолози и професионалци, што ми овозможува да научам од нивните искуства и да го проширувам моето знаење.“

10. Како ја оценувате улогата на психологот во професионалната ориентација на учениците и како оваа улога влијае на нивниот кариерен успех?

На ова прашање, психолозите ги изразија следниве ставови:

Улогата на психолозите во професионалната ориентација на учениците е многу важна бидејќи тие можат да обезбедат насоки и поддршка за учениците во процесот на изборот на кариера. Психолозите можат да им помогнат на учениците да ги разберат своите силни страни и страсти водејќи ги кон кариерни можности кои одговараат на нивните интереси и способности. Оваа улога има директно влијание врз успехот на учениците бидејќи соодветното насочување може да им помогне да донесат одлуки засновани на информации и да создадат успешен пат за нивната иднина.

Подолу ќе ги видиме мислењата на 8 испитани педагози на кои им се поставени 10 отворени прашања.

1. Како ја оценувате улогата на педагогот во Вашето училиште?

За ова прашање, педагозите изјавија дека улогата на педагозите во нивното училиште е клучно бидејќи тие се вклучени во наставата и развојот на вештините на учениците и придонесуваат во нивната интелектуална и лична трансформација. Педагозите се лидери на учениците и служат како поддршка за нивниот академски напредок.

2. Кои се некои од главните предизвици со кои се соочувате во секојдневната работа?

За ова прашање, имавме повеќе мислења од педагозите, но она што го карактеризираше разговорот со нив беше дека главниот предизвик со кој се соочуваат педагозите е управувањето со различните групи ученици и справувањето со индивидуалните потреби. Исто така, стресот поврзани со периодите на тестирање и барањата за одржување на ангажманот на учениците се постојани предизвици.

3. Според Вас, кои нови вештини и знаења треба да ги развиваат педагозите за подобро да им помогнат на учениците да се справат со емоционални и социјални предизвици?

Педагозите изјавија дека треба да развиваат нови вештини во управувањето со емоции и кризи, како и знаења за емоционалната и социјалната поддршка на учениците. Знаењето во образовната психологија и комуникациските техники е неопходно за да им помогнат да се справат со различните предизвици кои учениците можат да ги доживеат. Тие изразија дека ова е повеќе поддршка која може да ја обезбеди училишниот психолог и поголема помош за нив ќе дојде од психологот отколку од нив.

4. Како мислите дека може да се подобри поддршката и соработката меѓу психологот, педагогот и наставниците за да се создаде поздраво и повеќе поддржувачко опкружување за учениците?

Поддршката и соработката меѓу психологот, педагогот и наставниците може да се подобри преку редовни состаноци и размена на информации за потребите на учениците. Сите професионалци треба да работат заедно за да создадат поддржувачко и здраво опкружување за развојот на учениците. Педагозите изјавија дека соработката со колегите е клучна, па тие неизбежно треба да имаат постојани состаноци со своите педагози, што овозможува подобра соработка.

5. Каква обука и можности за професионален развој се најпотребни за педагозите за да бидат подобро подготвени да ги задоволат различните потреби на учениците?

Педагозите изјавија дека им е потребна постојана обука која вклучува нови наставни методи, техники за управување со групи и начини за емоционална поддршка на учениците. Обуката за користење на технологијата и приспособувањето кон променливото училишно опкружување е исто така важна.

6. *Како го перципирате влијанието на професионалниот развој на педагозите врз емоционалната и академската благосостојба на учениците? Можете ли да дадете конкретен пример од Вашето искуство?*

Професионалниот развој на педагозите има значително влијание врз емоционалната и академската благосостојба на учениците. На пример, наставник кој добил обука за управување со стрес може да им помогне на учениците да развијат вештини за справување со своите предизвици, со што ќе се подобрат нивните академски и емоционални резултати. Тие изјавија дека помагале секогаш кога им било потребно на учениците.

7. *Како училиштето во кое работите се грижи за професионалниот развој на педагозите?*

Во училиштето, не се обезбедуваат многу можности за организирање различни состаноци или семинари, сите состаноци, семинари или учество во обуки се организирани од општинската дирекција за образование, но училиштето е мост меѓу нив и педагозите. Ова му помага на педагогот да биде подобро подготвен да ги задоволи потребите на учениците.

8. *Зошто постојаниот професионален развој е услов за Вашиот личен карьерен развој?*

На ова прашање, педагозите одговорија дека постојаниот професионален развој е суштински за нивниот карьерен развој бидејќи им овозможува да бидат во тек со најновите наставни методи и техники. Тоа исто така им помага да ги подобрат своите вештини и да ги унапредат услугите кои им ги обезбедуваат на учениците.

9. *Зошто учествувате на бесплатни обуки, семинари и работилници и како овие можности придонесуваат за збогатување на Вашиот професионален развој?*

„Учеството во бесплатни обуки, семинари и работилници е одлична можност за развој на моите професионални вештини и знаења. Овие можности ми помагаат да учам од искуствата на другите и да применам поефективни наставни методи, со што ги зголемувам шансите за успех на учениците.“

Сепак, педагозите изјавија дека бесплатните обуки се само во рамките на училиштето. Тие рекоа дека се обидуваат да учествуваат и во платени обуки, само за да имаат соодветен академски и професионален развој.

10. *Како ја оценувате улогата на педагозите во професионалната ориентација на учениците и како оваа улога влијае на нивниот карьерен успех?*

Одговорите на педагозите на ова прашање беа дека улогата на педагозите во професионалната ориентација на учениците е многу важна. Тие им помагаат на учениците да ги разберат можностите за кариера и ги водат до избори кои одговараат на нивните интереси и способности. Оваа ориентација има директно влијание на успехот на учениците помагајќи им да донесат одлуки засновани на информации за иднината. Значи, и психологот и педагогот играат многу важна улога во доброто функционирање на училиштето.

Педагогот е незаменлив, тој е голема помош не само за учениците туку и за образовниот кадар на училиштето.

6. Заклучок

Во ова истражување, се анализирани важноста и влијанието на професионалниот развој на психолозите и педагозите врз квалитетот на основните училишта во Република Косово. Преку обуки и можности за потенцијален развој, психолозите и педагозите ги подобруваат своите професионални и други вештини на учениците работејќи во училишна средина која не е само образовна туку и емоционално поддржувачка. Дискусиите покажаа дека учениците, психолозите и педагозите често се соочуваат со различни предизвици во својата работа. За да се справат со овие предизвици, потребно е дополнително да развијат нови вештини и да се приспособат кон промените во образованието. Таквите обуки може да вклучуваат модерни техники за управување со групи, емоционална поддршка за учениците и користење технологија.

Друг проблем кој беше нагласен во текот на дискусиите е важноста од соработка меѓу психолозите, педагозите и наставниците. Ова може да создаде поздраво и поподдржувачко опкружување за учениците, во кое секој професионалец ќе може да ја понуди својата експертиза и да придонесе за справување со различните потреби на учениците. Блиската соработка меѓу професионалните групи може да помогне во препознавањето на емоционалните и социјалните активности на учениците и да обезбеди непосредна и директна работа. Дополнително, еден таков елемент кој се појави во одговорите на педагозите е дека училиштата треба да имаат можност да обезбедат редовни обуки и можности за размена на искуства меѓу психолозите и педагозите. Ова ќе им овозможи да бидат во тек со најновите методи и подобро да се приспособат кон потребите на учениците.

Исто така, подобрувањето на условите за професионален развој може да придонесе за зголемена мотивација и посветеност на психолозите и педагозите во оваа насока, што ќе придонесе да ги зголемат своите напори и да ја подобрат работата во училиштето. За оваа причина, потребно е образовните политики да вложуваат во професионалниот развој на овие професионални групи овозможувајќи им можности за обука и работа. Ова значи праведно и еднакво образование за сите ученици во училиштата во Косово, со што ќе се придонесе за создавање на поинтегрирано општество.

Во текот на процесот на ова истражување, податоците се прегледани, анализирани и детално разгледани. Врз основа на овие резултати, беа донесени следниве заклучоци и препораки:

- ✚ Подобрување на можностите за професионален развој: Училиштата и образовните институции треба да обезбедат редовни и одржливи можности за професионален развој на психолозите и педагозите, преку организирање обуки и семинари кои ги вклучуваат најновите методи, праксата во наставата и емоционалната поддршка за учениците.

- ✦ Соработка меѓу професионалците: Треба да се создадат постојани можности за соработка и размена на искуства меѓу психолозите, педагозите и наставниците. Редовните состаноци и отворената комуникација меѓу овие професионални групи ќе овозможат подобра поддршка за учениците и поздраво училишно опкружување.
- ✦ Обуки за управување со емоционални и социјални ситуации: Педагозите и психолозите треба да развијат вештини за управување со емоционалните и социјалните ситуации на учениците. Обуките за управување со стресот, поддршката во кризни ситуации и подобрувањето на комуникацијата се неопходни за обезбедување ефективна поддршка и подобрување на училиштната средина.
- ✦ Вклучувањето на технологијата во професионалниот развој: Важно е педагозите и психолозите да развијат знаења за користењето на технологијата во наставата и процесот на поддршка. Ова ќе овозможи обезбедување динамично образование и вклучување на најсовремените методи во наставата.
- ✦ Вклучување на психолозите во професионалната ориентација на учениците: Психолозите треба да играат поконкретна улога во професионалната ориентација на учениците и да обезбедуваат поддршка за развој на кариерата и понатамошни образовни можности. Овој процес може да придонесе за зголемување на самодовербата и помош при изборот на најпогодните можности за иднината на учениците.

Користена литература

- Glang,, A. E., McCart, M., Moore, C. L., & Davies, S. (2017). School Psychologists' Knowledge and Self-Efficacy in Working with Students with TBI. *EXCEPTIONALITY EDUCATION INTERNATIONAL*.
- Morina, S., Ibri, L., & Kovaç, E. S. (2022). Puna individuale me fëmijët me nevoja të veçanta. *Kosova Eëitim Araçtirmaları Dergisi*.
- Ahmed, G. H. (2023). Special education pedadogues' mental health after reopening schools during Covid-19. *Plos One*.
- Azis, A. D. (2024). Analysis of Professionalism and Personality Competencies of Physics Teacher Candidates Through Laboratory Assistance Program. *Radiasi: Jurnal Berkala Pendidikan Fisika*.
- Davies, S. C., & Ray , A. M. (2014). Traumatic brain injury: the efficacy of a half-day training for school psychologists. *Contemporary School Psychology*.
- Dushku, P. A. (2023). Perspektiva e fëmijëve është në dorën e shkollës, të mësuesve dhe të prindërve. *Univers*.
- Dung, N. T. et al. (2020). Self-perception of teachers and managers of the impact of teachers' professional development in Vietnam. *Education & Self Development*.
- Eklund, K. et al. (2019). Examining the role of school psychologists as providers of mental and behavioral health services. *Psychology in the schools*.
- Gholami, K., & Tirri, K. (2012). Caring Teaching as a Moral Practice: An Exploratory Study on Perceived Dimensions of Caring Teaching. *Education Research International*.
- Hallgren, E., & Österlind, E. (2019). Process Drama in Civic Education: Balancing Student Input and Learning Outcomes in a Playful Format. *Education Sciences*.
- Kacaniku, F. (2024). Competence-based teacher education programmes: Transitioning towards a paradigm shift or preserving the traditional? *Tuning Journal for Higher Education*.
- Linda Darling-Hammond, M. E. (JUNE 2017). *Efektive Teacher Professional Development*. Learning policy institute.
- Marcuccio, M. (2015). *Teacher training in teaching learning-to-learn key competence. Choices for innovation and problematic aspects*. Italian Journal Of Educational Research.
- MASHT. (2020). *Raporti i Zhvillimit të Arsimit në Kosovë. Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë*. Prishtinë: MASHT.
- Medveckis, A. (2016). The Reflection of Pedagogue's Identity in the Life Activities: Theoretical Research Model. *Proceedings of the International Scientific Conference*.
- Mizell, H. (2010). *Why professional development matters*. Learning Forward.

- Mehmeti, S. (2024). Analizë e trendëve të zhvillimit profesional të mësimeve në Kosovë. *Kërkime pedagogjike*.
- Nguyen, C. H. (2018). An investigation of professional development among educational policy-makers, institutional leaders and teachers. *Management in Education*.
- OECD. (2014). *Education at a Glance*. OECD.
- Riyanto, M., & Sayer, I. M. (2022). Teacher's Duties and Responsibilities. *PPSDP International Journal of Education*.
- Rysbek, M. et al. (2022). Development of research capacity of a future social pedagogue in the face of digital technologies. *Education and Information Technologies*.
- Schoone, A. (2020). Imagining social pedagogy in/for New Zealand. *International Journal of Social Pedagogy*.
- Splett, J. W. et al. (2013). THE CRITICAL ROLE OF SCHOOL PSYCHOLOGY IN THE SCHOOL MENTAL HEALTH MOVEMENT. *Psychology in the schools*.
- Sayer, L. (2013). Communities of practice, a phenomenon to explain student development in community nursing. *Prim Health Care Res Dev*.
- Vula, E. et al. (2017). Introducing Teacher Mentoring in Kosovo Schools – Potential and Challenges for Sustainability. *CEPSj*.
- Wang, P., Dai, G., Li, Z., Zhou, Y., Zhao, X., Zhuang, N., . . . Ying, F. (2024). Stress Management: A Study of Children's Perceptions of Stress in Task Performance Context. *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*.
- Ziqi Li, Z. Y. (2016). The Role of Professional Development Programs in Developing Primary Pedagogues' Formative Assessment Literacy. *Journal of Educational Psychology*, 28(3), 452–466.
- Zylfiu, H. (2024). Zhvillimi i kapaciteteve udhëheqëse në shkollë. *Kërkime pedagogjike*.